

Asia: VN/23656/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta (lausuntopyynnön diaarinumero VN/23656/2023)

Yleiset huomiot

Monimuotoiset perheet -verkosto päätti oma-aloitteisesti lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta, koska esitetty muutos vaikuttaa edustamiimme perheisiin, erityisesti yhden vanhemman perheisiin. Yhden vanhemman perheet muodostavat esityksen mukaan 10,7 prosenttia toimeentulotukea saaneista kotitalouksista ja suurimman osan perustoimeentulotukea saavista lapsiperheistä. Verkosto pitää yleisesti negatiivisena sitä, että haavoittuvassa asemassa olevien perheiden jo ennestään niukasta toimeentulotuesta leikataan.

Hallituksen esityksen mukaan, sellaiselle toimeentulotuen hakijalle, jonka asumismenot ylittävät laissa säädetyn vuokranormin, annetaan kolme kuukautta aikaa hankkia työssäkäyntialueelta edullisempi asunto. Esityksen mukaan toimeentulotuen hakijaa ei ohjattaisi hankkimaan edullisempaa asuntoa ja asumismenot huomioitaisiin täysimääräisinä, jos hakijalla on lain 7 a §:n 3 momentissa määritelty erityinen peruste asumiseen nykyisessä asunnossaan. Kun toimeentulotuen toimeenpanijalla on tähän asti ollut tiettyä harkintavaltaa hakijan tilanteen ja toimeentulotuen säädösten välillä, jatkossa nämä erityiset perusteet löytyisivät laista ja pykälä olisi tyhjentävä. Monimuotoiset perheet -verkosto näkee tässä esitetyssä muutoksessa riskejä. Millä varmuudella lainsäätäjä tuntee tyhjentävästi kaikki tilanteet ja olosuhteet, joissa on kohtuutonta vaatia toimeentulotuen hakijaa muutamaan kolmen kuukauden sisällä?

Hallituksen esityksen sisällön osalta verkosto pitää kuitenkin positiivisena siitä, että erityisissä perusteissa on huomioitu lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuva asuintilan tarve ja mainittu myös lapsen vuoroasuminen asuintilan tarvetta koskevana huomioitavana asiana. Lisäksi esityksessä on erityisenä perusteena huomioitu myös esimerkiksi puolison tai lapsen menettämisen kriisitilanteet.

Näistä positiivisista huomioista huolimatta, verkosto näkee, ettei lain tasolla tulisi säätää tyhjentävästi erityisistä perusteista, joiden nojalla toimeentulotuen hakija saisi ilman sanktioita jatkaa asumista nykyisessä asunnossaan, vaikka asumiskulut ylittäisivät vuokranormin. Sen sijaan toimeentulotuen toimeenpanijalla olisi verkoston mielestä säilytettävä mahdollisuus tilannekohtaiseen harkintaan, kuten nykyään, koska elämäntilanteet ja olosuhteet voivat olla todella moninaisia.

Mikäli hallituksen esitys ja siihen sisältyvä, tyhjentävä erityisten perusteiden lista kuitenkin etenevät lainsäädäntöön, Monimuotoiset perheet -verkosto ehdottaa lisäyksen itse 7 a §:n 3 momenttiin ja lisäksi muutoksen säännöskohtaiseen perustelutekstiin. Nämä koskevat lasten vuoroasumista ja perheitä kohdanneita erokriisejä.

Muutosehdotukset

Monimuotoiset perheet -verkosto esittää seuraavaa lisäystä, eli uutta kohtaa erityisiin perusteisiin, joista säädetään hallituksen esityksen mukaan 7 a §:n 3 momentissa:

- hakijan kanssa samassa taloudessa asuvan lapsen vuoroasuminen, joka edellyttää, että kodit sijaitsevat lähellä toisiaan;

Tämä lisäys ehdotetaan sijoitettavaksi esityksen 7 a §:n 3 momentin kohdan 1 ja 2 väliin.

Lisäksi Monimuotoiset perheet -verkosto esittää, että hallituksen esityksen 7 a §:n 3 momentin 6 kohtaa koskevat säännöskohtaiset perustelut muutetaan eron osalta seuraavasti (muutos lihavoituna):

- Momentin 6 kohdassa yllättävän elämänmuutoksen aiheuttamalla kriisitilanteella tarkoitetaan vakavia yllättäviä tapahtumia, kuten kuolemantapauksia. Kun samassa asunnossa asuvan vanhempi, puoliso tai alaikäinen lapsi kuolee, uuden asunnon etsimistä ei ole kohtuullista edellyttää akuutin kriisin ollessa meneillään. Myös avo- tai avioeroa voidaan pitää tässä kohdassa tarkoitettuna yllättävänä kriisitilanteena, etenkin lapsiperheen ollessa kyseessä. Kohtuullisena sopeutumisaikana voitaisiin pitää noin kuutta kuukautta. Lisäksi harkinnassa merkitystä on annettava sille, kuinka merkittävästä ylityksestä norminmukaisiin asumismenoihin on kyse. Mikäli kyse on vain vähäisestä ylityksestä, ei lisäajalle olisi tarvetta näissäkään tilanteissa.

Perustelut muutosehdotuksille

Esimerkiksi erotilanteissa taloudellinen tilanne usein heikkenee ja tarve toimeentulotukeen turvautumiseen voi syntyä. Samalla ero on yleensä kriisi, jossa ihmisen toimintakyky usein heikkenee. Jos perheessä on lapsia, heidän etujen mukaista on, että elämä jatkuu muilta osin mahdollisimman vakaana ja ennakoitavana silloin, kun vanhemmat muuttavat erilleen.

Nykyään melkein kolmasosa eronneiden vanhempien lapsista vuoroasuu, eli viettää vähintään 40 prosenttia ajastaan kummankin vanhemman luona. Näissä tilanteissa perheet pyrkivät järjestämään asumisensa niin, että lasten arki voi jatkua tutuissa päiväkodeissa ja kouluissa ja että kodit sijaitsevat lähellä toisiaan. Monimuotoiset perheet -verkoston näkemys on, että työssäkäyntialue on monissa tilanteissa aivan liian laaja alue lasten arjen näkökulmasta, kun heidän elämänsä pääasiassa keskittyy omaan asuinalueeseen. Perheen itsenäistä selviytymistä ja vanhempien osallistumista työelämään edistää se, että pienet koululaiset voivat liikkua itsenäisesti molemmista kodeistaan kouluun ja kotien välillä. Tämä ei toteudu, jos kodit sijaitsevat eri puolilla paikkakuntaa tai seutua. Muuttaminen on myös perhettä ja lasten hyvinvointia kuormittava tapahtuma, varsinkin, jos se osuu samaan yhteyteen kuin muut suuret muutokset, kuten vanhempien erilleen muutto ja vuoroasumisen alkaminen.

Lasten vuoroasuminen on tutkitusti yleisempää hyvätuloisissa perheissä. Jos ero tai vuoroasuminen ei ole mukana erityisenä perusteena, niin erityisesti pääkaupunkiseudulla ja myös muualla tämä tarkoittaisi sitä, että vuoroasuminen olisi jatkossa vielä harvemman perheen ulottuvilla ja keskittyisi vielä enemmän hyvätuloisten perheisiin. Tämä on Monimuotoiset perheet -verkoston näkökulmasta täysin päinvastainen kehitys, kuin mitä valtion tulisi lapsen oikeuksien nimissä edistää. Eron jälkeenkin lapsella on oikeus säilyttää läheinen ja turvallinen suhde kumpaankin vanhempansa.

Monimuotoiset perheet -verkosto

on kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Adoptioperheet ry, Familia ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Nuoret Lesket ry, Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Lindqvist Sofia
Monimuotoiset perheet -verkosto